

АНОТАЦІЯ

Ларіонова К.А. Регіональний контекст розвитку електронної демократії в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, 2025.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою в галузі публічного управління та адміністрування, у якій на основі теорії постіндустріального суспільства, теорії комунікативної дії та сучасних теорій демократії здійснено концептуалізацію регіональної електронної демократії як політико-управлінського явища, визначено її місце серед споріднених понять і практик електронного врядування, обґрунтовано авторську модель регіональної електронної демократії у тривимірному аналітичному полі, реконструйовано етапи її становлення в Україні до 2022 року та трансформацію в умовах війни, проаналізовано ключові бар'єри розвитку, запропоновано плинну демократію як адаптивну модель впровадження, здійснено її агент-орієнтоване моделювання з використанням SWOT-аналізу, розроблено індекс саботажу як інструмент виявлення адміністративного опору електронній демократії, а також сформульовано стратегію імплементації плинної демократії на регіональному рівні й напрями подальшого розвитку електронної участі в системі публічного управління.

У **вступі** наведено актуальність теми, мету та завдання дослідження, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача та апробацію результатів досліджень.

У **першому розділі** сформовано теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження регіональної електронної демократії як складного суспільно-

політичного феномена, що постає на перетині трансформацій демократії та цифровізації управління.

Проаналізовано еволюцію уявлень про демократію в контексті переходу до постіндустріального суспільства. Спираючись на концепції Д. Белла, О. Тоффлера, Й. Масуди та М. Кастельса, обґрунтовано зв'язок між інформатизацією, зміною природи влади та появою нових форм участі. У центрі аналізу – перехід від вертикальних ієрархічних структур до мережевої взаємодії, де ключову роль відіграють нові суб'єкти: експертні спільноти, активісти, цифрові платформи.

Особливе місце відведено концепції Ю. Габермаса, який розглядає демократичну легітимність як результат комунікативної взаємодії громадян у публічному просторі. Саме ця ідея лежить в основі інтерпретації електронної демократії як механізму інституціалізації нових форм суспільного діалогу. Розглянуто сучасні теорії демократії, що по-різному акцентують роль цифрових технологій у формуванні суспільної волі – від колективної раціональності до емоційної залученості й ідентифікації з рішеннями. Певну теоретичну автономію демонструє концепт плинної демократії, що поєднує елементи прямої та представницької участі. Вона набуває особливої ваги в умовах цифрового суспільства як потенційно гнучкий механізм адаптації політичного представництва до мінливих запитів громадян і динаміки локального контексту. Плинна демократія розглядається як інституційна відповідь на кризу традиційних форм делегування повноважень у цифрову епоху.

Здійснено розмежування поняття «електронна демократія» зі спорідненими термінами – мережевою демократією, онлайн-демократією, електронним урядуванням тощо. Показано, що підміна демократії її адміністративними чи комунікаційними інтерфейсами спотворює її політичну природу. Визначено ключові дефінітивні кордони поняття, пов'язані з суб'єктністю учасників, рівнем інституціалізації, процедурною логікою та інтенсивністю впливу. Акцентовано, що електронна демократія є не просто використанням ІКТ, а способом реального публічного впливу на процеси прийняття рішень.

Запропоновано авторську тривимірну модель електронної участі, що включає: тип демократичної практики (транспарентна, деліберативна, партисипаторна); джерело ініціативи (запропонований або винайдений простір); вимір реалізації (технологічний, інституційний, агентський). Ця модель дає змогу системно аналізувати різновиди електронної участі на регіональному рівні та визначати фактори їхньої ефективності. На основі цієї теоретичної конструкції сформульовано авторське визначення регіональної електронної демократії як сукупності форм електронної участі громадськості в управлінні регіоном, які мають інституційну оформленість, процедурну визначеність та здатність впливати на зміст і спосіб реалізації публічної політики.

У межах запропонованої моделі закладено теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу регіональної електронної демократії в умовах воєнного стану, коли цифрова участь набуває функцій кризового управління, символічної підтримки єдності та відновлення довіри до інститутів. Методологічну оптику такого аналізу визначає теорія адаптивного врядування, що дозволяє оцінити гнучкість інституційних форм, здатність локальних органів влади до самоорганізації та рівень горизонтальної взаємодії з громадянським суспільством.

Аргументовано, що концептуальна модель регіональної електронної демократії не лише структурує існуючі інструменти цифрової участі, а й відкриває перспективи аналізу їхньої еволюції в контексті надзвичайних умов.

У **другому розділі** дисертації здійснено поетапний аналіз становлення та трансформації регіональної електронної демократії в Україні – від початкової фрагментарної практики до адаптивних стратегій під час війни й формування інституційної рамки на повоєнну перспективу.

Охарактеризовано ранній етап формування регіональної електронної демократії як супровідного продукту загального курсу на цифровізацію публічного управління, без чіткого нормативного бачення або концептуального дизайну. Визначено, що електронна участь у регіонах переважно обмежувалась імплементованими зверху інструментами, такими як електронні петиції,

онлайн-звернення, платформи бюджету участі. Здебільшого участь громадян у них була пасивною, ритуалізованою, часто імітаційною.

У роботі проведено кластерний аналіз цифрової активності органів місцевого самоврядування, в результаті якого виокремлено чотири типи територіальних громад за характером реалізації інструментів електронної демократії. «Цифрові лідери» демонструють стабільну інституціалізацію цифрової участі та явну тенденцію до кількісного зростання та якісного розширення використання інструментів електронної демократії. «Середньоінституціалізовані громади» забезпечують базову реалізацію інструментів участі, проте часто обмежуються формальним виконанням процедур. «Автономні флагмани» реалізують ефективні практики участі без опори на зовнішні ініціативи або стандартизовані шаблони, але демонструють низьку інтегрованість у загальнонаціональні рамки. «Інституційно вразливі громади» характеризуються хаотичним або номінальним впровадженням е-інструментів та високим рівнем управлінської інертності.

Простежено поступову еволюцію регіональної електронної демократії від формального запуску інструментів до зростання ініціатив знизу, епізодичного громадського тиску та запитів на прозорість. Особлива увага приділена кризовим змінам у 2022–2023 роках, коли цифрова участь набула нових функцій – мобілізаційної, терапевтичної, комунікаційної. В умовах воєнного стану, попри закріплену цим режимом певну централізацію публічного управління, саме регіональний рівень став простором для експериментів з неформальними механізмами участі, цифровими платформами волонтерського координування та горизонтальної взаємодії. У розділі запропоновано розглядати ці зміни крізь призму кризового врядування – як реакцію на нестабільність і потребу швидкої інституційної реакції.

Проаналізовано формування організаційно-інституційної рамки для повоєнного розвитку регіональної електронної демократії. На основі аналізу чинної нормативно-правової бази, стратегій дигіталізації та практик органів місцевого самоврядування визначено головні виклики: низька інституційна спроможність громад, брак аналітичної підтримки управлінських рішень,

тенденція до опору електронній демократії з боку представників органів публічного управління. Акцентовано на необхідності переходу від формальної участі до розширених механізмів делегування, зворотного зв'язку, моніторингу репутації делегатів і інтеграції цифрової участі в цикл публічної політики. Також у підрозділі окреслено контури потенційної реформи місцевого самоврядування з урахуванням уроків війни, які мають бути інтегровані у проектування інструментів участі наступного покоління.

У розділі вибудовано динамічну траєкторію розвитку регіональної електронної демократії від формального й централізованого запуску інструментів до поєднання стихійних ініціатив, воєнного згуртування та інституційного саботажу як суперечливих тенденцій функціонування електронної демократії на регіональному рівні.

У **третьому розділі** розгорнуто концептуалізацію плинної демократії як потенційно релевантної моделі забезпечення цифрової участі на регіональному рівні. Обґрунтовано, що її епістемологічна цінність полягає у можливості гармонізації суперечностей між індивідуальною участю та делегованим представництвом. Розглянуто плинну демократію як соціотехнічну архітектуру, в якій взаємодіють репутаційний контроль, логіка зворотного зв'язку, відкритість процедур делегування та можливість відкликання делегатів. Запропоновано авторський алгоритм поетапного впровадження механізмів плинної демократії в умовах варіативної цифрової зрілості територіальних громад, що передбачає адаптацію як нормативного каркасу, так і технічної та поведінкової інфраструктури. На основі агентно-орієнтованого моделювання проаналізовано сценарії впровадження плинної демократії в різних умовах. Продемонстровано динаміку впровадження та потенціал масштабування плинної демократії в умовах зростання рівня довіри й залучення.

Акцентовано увагу на розробленні публічно-управлінських інструментів підвищення ефективності електронної демократії в регіональному вимірі, з-поміж них – запропонований авторський Індекс саботажу електронної демократії (ІСеД), що інтегрує як прямі індикатори управлінської інертності (відсутність відповіді, формалізм, затримки), так і маркери символічного

супротиву (імітаційна участь, низька варіативність рішень, шаблонні комунікації). ІСеД виконує функції як діагностичного інструменту, так і системного стимулятора управлінської підзвітності. Також окреслено напрями формування інституційного середовища, здатного забезпечити довготривалу адаптивність електронної демократії, з урахуванням викликів безперервної турбулентності, обмежених ресурсів та необхідності системної персоналізації управлінських рішень.

Ключові слова: електронна демократія, регіональна електронна демократія, електронне управління, цифровізація, цифрова участь, громадянські технології, місцеві органи влади, цифрова транспарентність, цифрова партисипація, цифрова деліберація, інфраструктура кризового врядування, плинна демократія, адміністративний опір, індекс саботажу е-демократії

ABSTRACT

Larionova K.A. The Regional Context of E-Democracy Development in Ukraine. – Qualification scientific work as a manuscript.

PhD Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 281 – «Public Administration and Management».

Educational and Scientific Institute «Prydniprovskya State Academy of Civil Engineering and Architecture» of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, 2025.

The Thesis represents a completed research project in the field of public administration. Drawing on post-industrial, communicative, and contemporary democratic theories, it offers a conceptualisation of regional e-democracy as a political and administrative phenomenon. The study clarifies its distinction from related notions and practices of e-governance, proposes an original model of regional e-democracy within a three-dimensional analytical framework, and reconstructs the stages of its development in Ukraine up to 2022, including its transformation under wartime conditions. Key barriers to its advancement are analysed, and liquid democracy is proposed as an adaptive model for implementation. The dissertation applies agent-based modelling combined with SWOT analysis to examine diffusion scenarios, introduces a Sabotage Index as a diagnostic tool to detect administrative resistance, and formulates a strategy for implementing liquid democracy at the regional level, along with directions for further development of e-participation within the public governance system.

The introduction presents the relevance of the topic, the aim and objectives of the research, scientific novelty, practical significance of the obtained results, the author's contribution, and the research's approbation.

The first chapter lays the theoretical foundation for further analysis of regional e-democracy as a complex socio-political phenomenon emerging at the intersection of democratic transformation and governance digitalisation.

The evolution of democratic thought is examined through the lens of the transition to post-industrial society. Drawing on the concepts of D. Bell, A. Toffler, Y. Masuda, and M. Castells, the study substantiates the link between digitalization, the changing nature of power, and the emergence of new forms of participation. The core focus of the analysis is the shift from vertical, hierarchical structures to networked interaction, where expert communities, civic activists, and digital platforms assume a key role.

Particular attention is given to the communicative paradigm of J. Habermas, who conceptualises democratic legitimacy as the outcome of communicative interaction among citizens within the public sphere. This notion underpins the interpretation of e-democracy as a mechanism for institutionalising new forms of societal dialogue. Contemporary democratic theories are explored, with varied emphasis on the role of digital technologies in shaping the public will – ranging from collective rationality to emotional engagement and identification with decisions. The concept of liquid democracy is discussed as a theoretically distinct model combining elements of direct and representative participation. It gains special relevance in digital societies as a potentially flexible mechanism for adapting political representation to the changing demands of citizens and the dynamics of local contexts. Liquid democracy is thus viewed as an institutional response to the crisis of traditional delegation mechanisms in the digital era.

The concept of e-democracy is delineated from adjacent terms – including networked democracy, online democracy, and e-governance. The study argues that equating democracy with its administrative or communicative interfaces distorts its political essence. The key definitional boundaries of e-democracy are identified, particularly in terms of actor subjectivity, institutional embeddedness, procedural logic, and intensity of influence. Emphasis is placed on the fact that e-democracy is not merely the application of ICTs, but a mode of genuine public influence over decision-making processes.

An original three-dimensional model of e-participation is proposed, encompassing: (1) the type of democratic practice (transparent, deliberative, participatory); (2) the source of initiative (invited vs. invented space); and (3) the

level of implementation (technological, institutional, agent-based). This model enables a systematic analysis of e-participation forms at the regional level and the identification of factors influencing their effectiveness. Based on this framework, the author formulates a definition of regional e-democracy as a set of public e-participation forms in regional governance, characterised by institutional formalisation, procedural clarity, and the capacity to shape both the content and the implementation mode of public policy.

Within this model, a theoretical basis is laid for analysing regional e-democracy under martial law, where digital participation assumes functions of crisis governance, symbolic support for civic unity, and the restoration of institutional trust. The methodological lens for this analysis is provided by adaptive governance theory, which allows the assessment of institutional flexibility, the capacity of local authorities for self-organisation, and the degree of horizontal interaction with civil society.

It is argued that the proposed theoretical model of regional e-democracy not only systematises existing digital participation tools but also opens up avenues for analysing their evolution under extraordinary conditions.

The second chapter presents a step-by-step analysis of the emergence and transformation of regional e-democracy in Ukraine – from fragmented early practices to wartime adaptation strategies and the formation of an institutional framework for the post-war period.

The initial stage of regional e-democracy development is characterised as an ancillary outcome of the broader digitalisation agenda in public administration, implemented without clear normative vision or conceptual support. It is established that public e-participation in the regions was largely confined to top-down instruments, such as electronic petitions, online appeals, and participatory budgeting platforms. In most cases, citizen involvement remained passive, ritualised, and often merely symbolic.

The study conducts a cluster analysis of the digital activity of local self-government bodies, resulting in the identification of four types of territorial communities based on their approaches to e-democracy tools. «Digital Leaders»

exhibit stable institutionalisation of digital participation, systemic responsiveness to citizen requests, and a high level of feedback. «Moderately Institutionalised Communities» ensure basic implementation of participation instruments but often limit themselves to the formal fulfilment of procedures. «Autonomous Flagships» demonstrate effective participatory practices independent of external initiatives or standardised templates, yet remain weakly integrated into the national framework. «Institutionally Vulnerable Communities» are marked by disorganised or nominal use of digital tools and a high degree of managerial inertia. This typology provides an empirical basis for further scenario-based modelling of liquid democracy implementation at the local level.

The chapter traces the gradual evolution of regional e-democracy from the formal launch of tools towards increasing bottom-up initiatives, episodic civic pressure, and growing demands for transparency. Particular emphasis is placed on the crisis-induced transformations of 2022–2023, during which digital participation acquired new functions: mobilisation, therapeutic engagement, and communication. Despite the centralisation of public administration under martial law, the regional level became a space for experimenting with informal participation mechanisms, volunteer coordination platforms, and horizontal interaction. These shifts are interpreted through the lens of adaptive governance, understood as a response to instability and the need for swift institutional reaction.

The organisational and institutional framework for the post-war development of regional e-democracy is analysed. Based on a review of current legal frameworks, digitalisation strategies, and local government practices, key challenges are identified: low institutional capacity of communities, insufficient analytical support for decision-making, and resistance to e-democracy from public officials. The chapter introduces the concept of institutional co-responsibility, which implies a transition from formal participation to expanded mechanisms of delegation, feedback, reputation monitoring of delegates, and integration of digital participation into the public policy cycle. Additionally, the contours of potential local governance reform are outlined, incorporating lessons learned during the war into the design of next-generation participation tools.

The chapter constructs a dynamic trajectory of regional e-democracy development, from centrally initiated and formalised instruments to a complex interplay of spontaneous civic initiatives, wartime consolidation, and institutional sabotage as conflicting trends in the functioning of e-democracy at the regional level.

The third chapter offers a conceptualisation of liquid democracy as a potentially relevant model for ensuring digital participation at the regional level. Its epistemological value lies in the capacity to reconcile contradictions between individual participation and delegated representation. Liquid democracy is examined as a socio-technical architecture encompassing reputation-based control, feedback mechanisms, procedural transparency in delegation, and the revocability of mandates.

An original step-by-step algorithm for the implementation of liquid democracy mechanisms is proposed, tailored to the varying levels of digital maturity across territorial communities. This algorithm envisions the adaptation of normative frameworks, technical systems, and behavioural infrastructures. Agent-based modelling is employed to analyse different implementation scenarios, revealing both the dynamics of institutional adaptation and the potential for scalability under conditions of increasing public trust and civic engagement.

Special emphasis is placed on the development of public-administrative instruments to enhance the effectiveness of regional e-democracy. Among them is the author's original Index of E-Democracy Sabotage (IEDS), which integrates both direct indicators of administrative inertia (e.g., non-responsiveness, excessive formalism, delays) and markers of symbolic resistance (e.g., simulated participation, limited decision-making variability, template communication). The IEDS serves both diagnostic and accountability-enhancing functions.

Furthermore, the chapter outlines directions for shaping an institutional environment capable of sustaining long-term adaptability of e-democracy. This involves addressing challenges related to persistent turbulence, constrained resources, and the growing demand for personalised and context-sensitive decision-making within public administration.

Keywords: e-democracy, regional e-democracy, e-governance, e-participation in governance, digitalization, digital participation, civic technologies, local

governments, digital transparency, digital participation, digital deliberation, crisis governance infrastructure, liquid democracy, administrative resistance, e-democracy sabotage index.